

Szlaki rowerowe:

1. *Centralny Roztoczański* na odcinku Goraj – Zastawie – Kondraty – Hosznia Ordynacka - Gilów (znaki czerwone) Cały szlak ma długość 176 km, natomiast w granicach powiatu biłgorajskiego biegnie przez następujące miejscowości: (na północy) przez Goraj – Zastawie – Kondraty – Hosznię Ordynacką i Gilów, a na południu przez Szozdy i Tereszpol i Górecko Kościelne razem 39 km. W zdecydowanej większości prowadzi po drogach asfaltowych. Na trasie szlaku wiele punktów widokowych. W [Goraju](#), założonym przez Dymitra z Klecia w 1377 roku istniał kiedyś zamek. Obecnie w osadzie znajduje się kościół p. w. św. Bartłomieja wybudowany w 1782 roku z cudownym obrazem Matki Boskiej Gorajskiej. N Białej Ładzie w Goraju utworzono zbiornik wodny, który służy jako akwen dla wędkarzy. W Zastawiu znajduje się cmentarz z I wojny światowej. W pobliżu najwyższy szczyt Roztocza Zachodniego Wielka Jeżówka 335 m n. p. m. W Szozdach położonych w malowniczej dolinie Roztocza Środkowego znajduje się stylowa Droga Krzyżowa ufundowana przez ks. prof. Tadeusza Guza. W Tereszpolu kościół z połowy XIX wieku p. w. Matki Boskiej Częstochowskiej oraz zespół parkowo-dworski z pomnikowymi drzewami.

2. *Bobrowy* (znaki czerwone)

Korytków Duży – Siedem Chałup - Cybulne Góry – Gościniec Janowski – Andrzejówka – Bukowa - krzyż św. Huberta – Gromada – Kopina Góra - Korytków Duży

Ma długość około 27 km (w powiecie biłgorajskim 19 km). W większości prowadzi leśnymi drogami Kompleksu Promocyjnego Lasów Janowskich i Puszczy Solskiej. Fragment trasy

Szlaki turystyczne powiatu biłgorajskiego

Wpisany przez Administrator

czwartek, 06 marca 2014 10:04 - Poprawiony środa, 12 marca 2014 05:51

---

proceedzi *traktem janowskim*, gdzie napotykamy znaki szlaku żółtego, które oznaczają łącznik szlaku *Leśny krąg* po Lasach Janowskich. Szlak łączy się również z dwoma innymi szlakami powiatu biłgorajskiego: do Frampola (znaki zielone) i do Ujścia (znaki niebieskie). Przy szlaku kilka tablic z mapami przebiegu szlaku i okolicy. Przy mapach siedziska i stojaki na rowery. Szlak prowadzi przez puszczańskie wioski: Andrzejówkę i Bukową, gdzie można spotkać jeszcze wiele przykładów budownictwa drewnianego, w tym drewniane krzyże przydrożne w stylu biłgorajskim i kapliczki. W Bukowej na uwagę zasługuje kościół p. w. św. Andrzeja Boboli z połowy XX wieku.

---

3. Żurawinowy (znaki czerwone)

Kolonia Sól – Ciosmy Pszczelna – Ciosmy Knieja – Ciosmy – Ciosmy Byczek – Kolonia Sól

Szlak ma około 24 km. N trasie szlaku rozmieszczone są tablice poglądowe, które prezentują cenne gatunki roślin i zwierząt Puszczy Solskiej, w szczególności boru bagiennego. Na trasie spotkamy kapliczki i figury upamiętniające kampanię oddziału płk. Leona Czechowskiego w w marcu 1863 r. pod Ciosmami. W Ciosmach w budynku szkoły funkcjonuje izba pamięci prezentująca pamiątki z historii miejscowości oraz kultury ludowej Ciosmów wsi założonej na początku XVIII w. przez bartników. Nazwa szlaku związana jest z żurawiną, którą rośnie na błotach i bagnach puszczańskich położonych przy trasie szlaku, jak również żurawiami, które możemy tu zobaczyć i usłyszeć ich wdzięczny śpiew zwany klengorem. W bezpośrednim sąsiedztwie szlaku znajduje się [Rezerwat torfowiskowy "Obary"](#).

Szlaki turystyczne powiatu biłgorajskiego

Wpisany przez Administrator

czwartek, 06 marca 2014 10:04 - Poprawiony środa, 12 marca 2014 05:51

---

4. *Doliny Białej Łady* Biłgoraj – Rapy Dylańskie – Ignatówka – Żelebsko – Karolówka – Nadrzecze – Majdan Gromadzki – Gromada – Biłgoraj (znaki czerwone) Długość 34 km.

Szlak łączy Równinę Biłgorajską z krawędzią Roztocza. Przez sporą część prowadzi wspólnie ze szlakiem na wzgórze Polak, łączy się ze szlakiem Jastrzębiej Zdebrzy i pieszym szlakiem do Zwierzyńca.

W Ignatówce szlak biegnie serpentynami wyznaczonymi przez inżyniera Włodzimierza Michalewskiego, który był właścicielem pałacyku - obecnie kaplicy p. w. Matki Bożej Królowej Polski. W Nadrzeczu, gdzie swoją siedzibę ma *Fundacja Kresy 2000* możemy podziwiać drewnianą kaplicę domkowa, z obrazami znanego polskiego malarza Jerzego Dudy Gracza, który wielokrotnie gościł w Nadrzeczu oraz kapliczkę słupowa z kamienną rzeźbą Chrystusa Frasobliwego. W pobliżu mostu na Białej Ładzie znajduje się zajazd *Nadrzecze*

.

5. *Doliny Tanwi i Wirowej* (znaki czerwone)

Obsza – Zamch – Głuchy (Borowe Młyny) – Borowiec - Olchowiec – Dorbozy – Obsza

Długość szlaku wynosi 27 km. Szlak prowadzi po terenie dawnego starostwa Zamechskiego w pobliżu granicy województwa lubelskiego i podkarpackiego, a jednocześnie historycznej granicy zaborów: rosyjskiego i austriackiego. W Zamchu przebywali polscy królowie: Władysław Jagiełło, Zygmunt August, Stefan Batory oraz Jan III Sobieski. Spotkamy się tu też z rzadkim na tych terenach osadnictwem niemieckim. Szlak przebiega przez gminy: Obsza i Łukowa w dolinie rzek Wirowej i Tanwi. Szlak łączy się z rowerowym szlakiem Ziemi Józefowskiej (znaki

Szlaki turystyczne powiatu biłgorajskiego

Wpisany przez Administrator

czwartek, 06 marca 2014 10:04 - Poprawiony środa, 12 marca 2014 05:51

---

zielone) oraz szlakiem partyzanckim (znaki czarne), który prowadzi do rezerwatu „Nad Tanwią” w Rebizantach.

Do największych atrakcji krajoznawczych należą świątynie w Zamchu p. w. św. Jozafata i Praksedy. i Obszy pod wezwaniem Narodzenia Najświętszej Marii Panny oraz cmentarze. W Zamchu znajduje się pomnik Jana Kochanowskiego, który jest autorem poematów *Pan Zamchanus*

Dryas Zamchana

, wykonanych na powitanie króla Stefana Batorego 10 maja 1578 roku. W Obszy w okresie międzywojennym ufundowano pomnik poświęcony Marszałkowi Józefowi Piłsudskiemu.

W Obszy działa Karczma *Roztocze*, przy której istnieje stadnina koni, miniskansen budownictwa ludowego, a od 2014 przy karczmie funkcjonuje z pensjonat z salą balową na 400 miejsc, pokojami dla turystów. Pensjonat oferuje również zabiegi leczenia borowiną, siłownię, saunę, nacieranie lodem czy jacuzzi. Można tu skorzystać z usług przewodnickich. W pobliżu Olchowca znajdują się plantacje borówki amerykańskiej.

6. Zaborszczyzny (znaki czerwone)

Księżpol – Zanie – Żary - Wólka Biska - Gózd Lipiński – Jedlinki – Biszczka – Bukowina – Wólka Kulońska – Potok Górny – Lipiny Górne – Borowina – Lipiny Dolne – Jasiennik Stary – Krzeszów Górny – Podolszyna Plebańska – Krzeszów biegnie po asfaltowych drogach Płaskowyżu Tarnogrodzkiego z Księżpola nad Tanwią do Krzeszowa nad Sanem, łącząc tym samym dwa województwa: lubelskie i podkarpackie. Jego długość to około 53 km (w powiecie biłgorajskim 46 km). Łączy się ze szlakiem Biłgoraj – Tarnogród w Wólce Biskiej.

Atrakcje krajoznawcze i turystyczne na trasie szlaku:

W Księżpolu kościół p. w. Podwyższenia Krzyża Świętego, wybudowany w latach 1856-1858 z fundacji Konstantego Zamoyskiego. 14 IX 1858 r., konsekrowany przez bp. Jana Teraszkiewicza. W r. 1875 zamieniony na cerkiew prawosławną, w r. 1917 oddany katolikom. W Wólce Biskiej jest Ośrodek Wypoczynkowy „Nad Tanwią”. Niedaleko od szlaku zalew na łązobnej w Biszczy. Malownicze meandry rzeki Tanew. Współczesny kościół w Goździe Lipińskim p. w. św. Michała Archanioła. Pomnik Józefa Piłsudskiego w Biszczy. Kościół w Biszczy p. w. Najświętszego Serca Pana Jezusa, to dostosowana do potrzeb obrządku łacińskiego świątynia wybudowana przez rząd carski w 1912 r. jako cerkiew prawosławną. *Museum*

militariów Antoniego Kurowskiego, dowódcy plutonu kawalerzystów im. 3 Pułku Ułanów Śląskich w Gminnym Ośrodku Kultury w Biszczy. Przydrożne kapliczki z XIX i XX w. W Potoku Górnym barokowy kościół p. w. św. Jana Chrzyciela, murowany w latach 1743-54 z fundacji ówczesnego proboszcza ks. Grzegorza Jastrzębskiego, Teresy Zamoyskiej i rodziny Grabińskich. 19. 12. 1943 roku ukraiński oddział Włodzimierza Darmochwała zamordował 19 mieszkańców Potoka, w tym księdza Błażeja Nowosad – kandydata na ołtarze. Drewniany kościół w Lipinach Górnych, wybudowany w 1869 r. jako cerkiew unicka. W Krzeszowie barokowy kościół parafialny p. w. Narodzenia Najświętszej Marii Panny wzniesiony w 1727 r. Jeden z największych zachowanych cmentarzy żydowskich w dolinie Sanu, stok narciarski.

7. Kolejki wąskotorowej (znaki niebieskie)

Biłgoraj – Kolonia Sól (Dwór) – Kolonia Sól (Pod Lasem)– Dąbrowica – kolejka wąskotorowa – (Obary) – [Bukowa](#) – Ujście. Ma długość około 25 km.

Trasa prowadzi przez sosnowe bory Puszczy Solskiej i Lasów Janowskich. W pobliżu trasy znajduje się rezerwat torfowiskowy „Obary”. W Ujściu, gdzie szlak się kończy, znajduje się węzeł szlaków, z którego możemy dotrzeć do Momotów Górnych i Janowa Lubelskiego oraz na Porytowe Wzgórze. W pobliżu prowadzą dwa inne szlaki: *Bobrowy* i *Żurawinowy*, które można wykorzystać do planowania swojej własnej trasy wycieczki.

8. Szlak imieniem Tadeusza Iwanowskiego, (znaki niebieskie) Ma długość 38 km

Biłgoraj – Smólsko Małe – Smólsko Duże – Majdan Nowy – Króle – Lipowiec Nowy – Pisklaki – Szostaki - Podsośnina – [Osuchy](#) . Prowadzi przez gminy Biłgoraj, Aleksandrów, Księżpol i Łukowa. Łączy Biłgoraj z miejscem największej bitwy partyzanckiej z czerwca 1944 w Osuchach, gdzie znajduje się cmentarz poległych około 400 żołnierzy w większości AK i BCh. Część trasy wiedzie leśnymi duktami doliny Tanwi. Po drodze napotykamy też Czarną Ładę, Spisznicę i Sopot. W Osuchach przy budynku Szkoły Podstawowej im. Edwarda Markiewicza ps. Kalina znajduje się odnowiony pomnik z okresu międzywojennego, który jest przedstawieniem alegorii zniewolonej Ojczyzny.

9. Dawnych rzemiosł ludowych (znaki zielone)

Biłgoraj – Dąbrowica – Bukowa – Andrzejówka – Siedem Chałup – Korytków Mały – Cacanin – Frampol

Szlaki turystyczne powiatu biłgorajskiego

Wpisany przez Administrator

czwartek, 06 marca 2014 10:04 - Poprawiony środa, 12 marca 2014 05:51

Szlak prowadzi przede wszystkim borem sosnowym Puszczy Solskiej. Zaczyna się w pobliżu skrzyżowania ulicy Stefana Batorego z Alejami Jana Pawła II w Biłgoraju. Na kilku odcinkach biegnie wspólnie ze szlakiem *kolejki wąskotorowej* (znaki niebieskie) oraz szlakiem *bobrowym* (znaki czerwone). Najtrudniejszy fragment trasy to odcinek między Korytkowem Małym a Cacaninem.

Atrakcje turystyczne i krajoznawcze:

Liczne zabytkowe krzyże przydrożne i kapliczki. W Dąbrowicy kościół p. w. św. Maksymiliana Kolbe, wzniesionego w latach osiemdziesiątych XX wieku. W Bukowej drewniany kościół p. w. św. Andrzeja Boboli, zbudowany w latach 1951 – 57. Najstarsza z licznych drewnianych kapliczek Chrystusa Frasobliwego na wschodnim krańcu miejscowości pochodzi z 1838 roku. Największą atrakcją szlaku jest przejazd przez Rakowskie Bagno, z którego początek bierze rzeka Rakowa. We [Frampolu](#) zachowała się zabytkowa zabudowa stodołna. Wizytówką miasta było tkactwo, a słynne płótna frampolskie cieszyły się dużym popytem. Z rynku symetrycznie wychodziła sieć ulic. Idealny układ urbanistyczny miasta według koncepcji Vasarięgo Młodszego posłużył hitlerowcom 13 września 1939 roku uczynić Frampol poligonem doświadczalnym dla niemieckiej Luftwaffe, która w precyzyjnych nalotach ćwiczebnych doszczętnie zniszczyła miasto. Kościół neogotycki p. w. św. Jana Nepomucena. Zachowały się też fragmenty cmentarza żydowskiego.

10. łącznikowy (znaki zielone)

Cyncynopol – Dyle – Hedwiżyn – źródła rzeki Stok

11. łącznikowy (znaki zielone)

Dyle – Kajetanówka – Lipowiec

Szlaki łącznikowe są rodzajem wewnętrznego łącznika i skrótu dla szlaku na wzgórze Polak. Swój początek ma Cyncynopolu i jedna trasa prowadzi przez Dyle i Hedwiżyn do źródełek rzeki Stok pod Wolą Dużą, a druga przez Dyle i Kajetanówkę, do Lipowca, do węzła szlaków, gdzie zaczyna się szlak (również o zielonym kolorze) Dymitra Gorajskiego do Goraja

12. Modelowy (znaki zielone)

Biłgoraj (Model S. A.) – zalew Bojary – Nadrzecze – Rapy Dylańskie (znaki zielone) Długość szlaku to 13 km

Trasa prawie w całości szlaku biegnie po leśnych drogach boru sosnowego Puszczy Solskiej. Z nad Zalewu Bojary docieramy na skraj wsi Nadrzecze w pobliże Zajazdu *Nadrzecze*. Szlak omija wieś i kieruje się do Rap Dylańskich przecinając stary

Trakt

Radzięcki

, a jednocześnie węzeł ze szlakiem

Jastrzębiej Zdebrzy

. W Rapach Dylańskich szlak się kończy tworząc węzeł ze szlakami

Białej Łady

i na

wzgórze Polak

.

13. *Im. Józefa Złotkiewicza* (znaki zielone)

Biłgoraj – Podlesie – Dereźnia – Wola Dereźniańska – Ruda Solska – Wólka Biska – Biszczka –Tarnogród

Zielony szlak rowerowy z Biłgoraja przez Biszczę do Tarnogrodu łączy dwie krainy geograficzne: Równinę Biłgorajską i Płaskowyż Tarnogrodzki. Na trasie przekraczamy kilka rzek: Czarną Ładę, Tanew, Łazobną i Żółtą Nitkę. W zdecydowanej większości przebiega przez tereny odkryte i prowadzi drogami asfaltowymi, tylko na odcinku z Dereźni do Woli Dereźniańskiej i z Rudy Solskiej do Wólki Biskiej (leśne drogi gruntowe) przebiega przez bór sosnowy. Szlak prowadzi drogami gmin Biłgoraj, Biszczka i Tarnogród. Szlak ma 27 km długości.

Atrakcje krajoznawcze i turystyczne: Szlak prowadzi do [Tarnogrodu](#) , miasta lokowanego w 1567 roku, gdzie odbywają się Ogólnopolskie Sejmiki Teatrów Wsi Polskiej. W Tarnogrodzie możemy zwiedzić barokowy kościół p. w. Przemienienia Pańskiego z ołtarzem z kolegiaty zamojskiej z połowy XVIII w. , drewniany kościółek p.w. św. Rocha z XVII w., cerkiew prawosławną p. w. św. Trójcy z wizerunkiem Ojca Leoncjusza Stasiewicza, świętego cerkwi rosyjskiej, urodzonego w Tarnogrodzie oraz budynek synagogi, gdzie znajduje się biblioteka oraz stała ekspozycja muzealna oraz unikatowe Muzeum Nożyczek. W pobliżu Biszczy i Tarnogrodu znajduje się modrzewiowy kościółek z XVII wieku w Bukowinie z wyposażeniem z Zamojskiej Kolegiaty. W Biszczy w budynku GOK mieści się muzeum militariów z okresu II wojny światowej powstałego z prywatnej kolekcji rotmistrza

Antoniego Kurowskiego

, dowódcy plutonu kawalerzystów im. 3 Pułku Ułanów Śląskich. Największą atrakcją turystyczną szlaku jest zalew w Biszczy, gdzie oprócz możliwości korzystania z kąpeli wodnych można pływać na różnego typu sprzęcie pływającym oraz skorzystać ze spływów kajakowych po Tanwi. W Wólce Biskiej położonej nad Tanwią możemy skorzystać z bazy noclegowej i gastronomicznej kompleksu wypoczynkowo-szkoleniowego

Kraina nad Tanwią

.

14. *Im. Dymitra Gorajskiego* (znaki zielone)

Goraj – Zastawie – Tłomska Góra - Hosznia Abramowska – Las Łysiec (pomnik „Zapory”) - Chłopków - Zaburze - Kawęczynek – Lipowiec.

Szlak rowerowy wiedzie przez najwyższe wzgórza Roztocza Gorajskiego i Roztocza Szczebrzeszyńskiego, w tym przez trzy szczyty liczące powyżej 325 m n.p.m.: Sawiną Górę, Tłomską Górę i Łysiec. Prowadzi m. in. obok Porębskiej Zdebrzy, lasu Łysiec (granica powiatów biłgorajskiego i zamojskiego), przez miejscowości Chłopków i Zaburze, przysiółek Świniarki, las Cetnar, osadę Kawęczynek oraz Ducherową Górę. Na trasie zobaczymy cmentarz z I wojny światowej, Kopiec Zaburski oraz pomniki partyzantów z oddziału Hieronima Dekutowskiego ps. Zapora na górze Łysiec i w okolicy Świniarek. Jest to także trasa o nadzwyczajnych walorach widokowych. Szlak został wytyczony starymi traktami pamiętającymi czasy panowania rodziny Gorajskich, wywodzącej się od potężnego polskiego magnata Dymitra z Klecia, znanego też pod przydomkiem „z Goraja”. Na niektórych odcinkach szlak prowadzi niemalże bezdrożami pośród roztoczańskich lasów i pól. Szlak jest miejscami bardzo trudny technicznie, wymaga ostrożności i rozwagi na zjazdach oraz sporej kondycji, na niektórych podjazdach. Długość ok. 47 km (w powiecie 22 km).

Atrakcje krajoznawcze i turystyczne: w [Goraju](#) kościół z połowy XVIII wieku p. w. św. Bartłomieja a jednocześnie Sanktuarium Maryjne, pomnik z okresu manifestacji narodowowyzwoleńczych z 1861 roku, zabytkowy cmentarz z kamiennymi nagrobkami z XIX wieku. Przy szlaku źródłiska rzeki Białej Łady. Na wzniesieniu powyżej Zastawia cmentarz z I wojny światowej. W lesie Łysiec pomnik na miejscu IV Fortu oddziału partyzanckiego Hieronima Dekutowskiego ps. Zapora. Na trasie kilka punktów widokowych. Szlak kończy się w Lipowcu, gdzie znajduje się wiele kwater agroturystycznych. Szlak łączy się na swoim przebiegu z kilkoma innymi szlakami rowerowymi i ścieżkami edukacyjnymi: centralnym szlakiem rowerowym (znaki czerwone), szlakiem Jastrzębiej Zdebrzy (znaki niebieskie), szlakiem na wzgórzu Polak (znaki żółte). Szlak wyposażony w tablice z mapami okolicy i jego przebiegu.

15. Pogranicze regionów - wzgórze Polak (znaki żółte)

Biłgoraj – Rapy Dylańskie – Cyncynopl – Ignatówka – Żelebsko – Trzęsiny – Czarnystok Ruś – Lipowiec – wzgórze Polak – Tereszpol – Bukownica – źródelka rzeki Stok – Wola Duża – Wola Mała – Biłgoraj

Szlak ma długość około 47 kilometrów (w powiecie 43 km). Miej więcej połowa długości nawierzchni dróg tego szlaku prowadzi leśnymi traktami lub miedzami pól roztoczańskich. Na całej długości prowadzi z kilkoma innymi szlakami rowerowymi oraz z jednym pieszym. Autorzy szlaku wyznaczyli i wyznakowali też dwa szlaki wewnętrzne, łącznikowe (znaki zielone), aby uatrakcyjnić i zwiększyć możliwości jego wykorzystania. Niewątpliwą zaletą tego szlaku jest to, że łączy on dwie krainy geograficzne Równinę Biłgorajską i Roztocze, ukazując tym samym bogactwo form roślinnych, glebowych i krajobrazowych biłgorajszczyzny. Celem autorów szlaku było ukazanie bardzo ważnego fragmentu dziejów Ziemi Biłgorajskiej i naszego narodu, jakim było powstanie styczniowe, którego jedna z bitew rozegrała się na granicy dwóch krain geograficznych. Obecnie miejsce to jest jednocześnie granicą południową Roztoczańskiego Parku Narodowego granicą dwóch powiatów: zamojskiego i biłgorajskiego i wspaniałym punktem widokowym na rozległe bory Puszczy Solskiej. W miejscu bitwy na wzgórzu Polak znajdują się dwa pomniki przypominające zwycięską bitwę oddziałów powstańczych Marcina Borelowskiego i Kajetana Cieszkowskiego z regularnymi oddziałami armii carskiej w dniu 3 września 1863 roku.

Atrakcje turystyczne i krajoznawcze: Wędrując szlakiem zobaczymy dwie kopalnie: piasku i wapienia w pobliżu Ignatówki i Żelebska. W Ignatówce w dawnym pałacyku zbudowanym w latach 30-ych XX wieku mieści się obecnie kaplica p.w. Matki Bożej Królowej Polski. Obok kaplicy znajduje się majestatyczna rzeźba Matki Boskiej. Jej autorem jest rzeźbiarz Ryszard Sobaszek mieszkaniec Biłgoraja, który mieszkał w Ignatówce. Jego rzeźbę Chrystusa Frasobliwego otrzymał Ojciec Święty Jan Paweł II podczas wizyty w Zamościu. Ważnym miejscem na trasie są Trzęsiny. Jadąc od Biłgoraja najpierw napotykamy źródłisko rzeki Gorajec, a obok kapliczkę p. w. św. Antoniego Padewskiego, gdzie w czasie II wojny światowej

przechowywali się polscy Żydzi. Wieś powstała przy kamieniołomie, z którego kamień posłużył do budowy Zamościa. W wiosce drewniany kościółek p. w. św. Jana Chrzciciela oraz w dawnej leśniczówce schronisko młodzieżowe im. Bł. ks. Zygmunta Pisarskiego. We wsi Czarnystok Ruś znajduje się murowana kaplica w miejscu nieistniejącej cerkwi prawosławnej. Na wzgórzu Polak dwa pomniki, w pobliżu których od kilku lat organizowana jest w rocznicę bitwy inscenizacja zmagających powstańców oddziałów z armią carską. Co roku od 8 lat organizowany jest ogólnopolski rajd w rocznicę bitwy. W Tereszpolu znajduje się kościół p. w. Matki Boskiej Częstochowskiej, który był pierwotnie cerkwią unicką, później prawosławną. W pobliżu murowana zabytkowa plebania w okresie międzywojennego.

16. *Jastrzębia Zderz* (znaki niebieskie)

Szlak prowadzi z Biłgoraja do Turobina i z powrotem przez następujące miejscowości: Trzesiny - Smoryń - Głupia Wieś - Kolonia Teodorówka - Teodorówka - Komodzianka Górna - Jędrzejówka - Hosznia Ordynacka - Gilów - Rokitów - Turobin - Gródki - Kondraty - Radzięcin - Wola Radzięcka - Stara Wieś - Kąty – Biłgoraj

Szlak ma długość około 84 kilometrów (w powiecie 71 km). Łączy Równinę Biłgorajską z Roztoczem Zachodnim i Padołem Zamojskim. Zamiarem pomysłodawców wytyczenia szlaku było, aby prowadził przede wszystkim bezdrożami Puszczy Solskiej i roztoczańskich pagórów. Tylko w nielicznych fragmentach biegnie asfaltowymi drogami. W zdecydowanej większości wiedzie starymi, historycznymi drogami. Czasem są to bardzo strome podjazdy wymagające dobrych rowerów, kondycji i doświadczenia. Na trasie kilkadziesiąt punktów widokowych. W deszczową pogodę możemy liczyć się z wieloma trudnościami wynikającymi z lepkiego lessu oblepiającego koła naszych rowerów. Jednak przepiękne krajobrazy, lessowe wąwozy, bogactwo flory i fauny roztoczańskiej, stare sady, plantacje porzeczek i malin, dzikie jeżyny i słodkie czereśnie mogą każdego zauroczyć i kazać mu powrócić tu jeszcze raz. Na szlaku kilkanaście tablic z przebiegiem szlaku i informacjami o atrakcjach krajoznawczych na szlaku. Na szlaku kilka węzłów ze szlakiem im. Dymitra Gorajskiego, Czarnej perły, centralnym szlakiem roztoczańskim oraz ze szlakiem pieszym centralnym.

Atrakcje krajoznawcze i turystyczne:

W [Radziecinie](#) znajduje się kościół parafialny p. w. św. Kazimierza z 1758 roku, stary cmentarz z połowy XIX wieku, a przy świątyni park papieski im. Jana Pawła II z wieloma cennymi okazami egzotycznych drzew i krzewów. W Teodorówce trzy studnie głębinowe. W Jędrzejówce platformy widokowe. Turobin to XIII wieczna osada targowa i obronna przy szlaku handlowym z Krakowa do Kijowa. Wizytówką Turobina jest kościół p. w. św. Dominika z 1530 roku wzniesiony w stylu renesansu lubelskiego z dekoracją stiukową Jana Wolffa. Kapliczka domkowa z 1820 roku. Stara drewniana zabudowa osady. Proboszczem tytularnym w Turobinie był ksiądz Stanisław Staszic. W Gródkach kościół polsko-katolicki. W Hoszni Ordynackiej znajduje się budynek nieczynnego już młyna motorowego. W Smoryniu stary dwór murowany z kamiennymi meblami ogrodowymi związany z rodziną Brandtów, której przedstawicielem był urodzony w Szczepieszynie Józef Brandt, wybitny polski malarz.

17. Czarna perła (znaki czarne)

Dwa odcinki

Frampol – Radziecin – Teodorówka - Komodzianka Górna – Komodzianka – Chłopków

Frampol – Stara Wieś – Kolonia Kąty – Wola Kątecka – Pulczynów – Trzęsiny

Szlak Czarna Perła dociera na teren powiatu biłgorajskiego od strony zachodniej na wysokości wsi Kocudza. Kilkaset metrów od granicy powiatu szlak dociera do Gościńca Solskiego gdzie spotyka się ze szlakiem rowerowym „Dawnych Rzemiosł Ludowych” o kolorze zielonym. Oba szlaki prowadzą razem do Frampola mijając po drodze małą miejscowość Cacanin oraz zalew frampolski (popularne miejsce rekreacyjne). Po dotarciu do rynku Frampolskiego Szlak Czarna Perła rozgałęzia się na dwie części – północną i południową. Na obu trasach nawierzchnia jest dość zróżnicowana, jednak większa część wiedzie drogami gruntowymi przez wzgórza Roztocza. Po opadach atmosferycznych strome i kręte odcinki mogą być trudno przejezdne. Fragmenty z drogami asfaltowymi znajdują jedynie między większymi miejscowościami.

Część południowa odbija na wschód. Tuż za miastem szlak zjeżdża z drogi asfaltowej na gruntową. Na tym dość długim bezleśnym, typowo polnym odcinku, możemy podziwiać (po lewej stronie) wysoczyznę Roztocza, która dzięki stromym stokom wyraźnie zaznacza swoje granice od typowo leśnego i równinnego terenu Puszczy Solskiej. Dalej szlak pnie się nieznacznie w górę docierając do samotnych zabudowań Starej Wsi, w której Czarna Perła łączy się ze szlakiem rowerowym Jastrzębia Zdebrz (kolor niebieski). Oba szlaki prowadzą razem na niewysokie wzniesienie, z którego możemy podziwiać dolinę Białej Łady tworzącą w tym miejscu wyraźny łuk. Głęboka dolina umożliwia długi spokojny zjazd do miejscowości Kąty, w której przekraczamy rozległe rozlewisko Białej Łady. Po przecięciu doliny, po długim prostym odcinku drogi osłoniętym aleją drzew docieramy do skrzyżowania w miejscowości Wola Kątecka, na którym szlak Jastrzębia Zdebrz skręca w lewo, a Czarna Perła prowadzi dalej prosto. Ten malowniczy odcinek drogi prowadzi nas między coraz wyższymi wzgórzami, po prawej porośniętymi lasem po lewej poprzecinanych miedzami pól uprawnych co przypomina że jesteśmy już na Roztoczu. Po drodze mijamy miejscowość Pulczynów, za którą znajduje się granica powiatów biłgorajskiego i zamojskiego i docieramy do Trzęsin.

Druga nitka Czarnej Perły rozpoczyna swój bieg od rynku we Frampolu i kieruje się na północ, przecinając drogę krajową nr. 74 dociera do ostatnich zabudowań miasteczka przy cegielni gdzie droga z asfaltowej zmienia się na gruntową. W tym miejscu kończymy wędrówkę po Równinie Biłgorajskiej i wjeżdżamy na Roztocze Gorajskie dość stromym podjazdem. Po wyjechaniu na wysoczyznę skręcamy na wschód, przecinamy drogę wojewódzką nr. 835 i docieramy do wieży widokowej położonej na górze Kopczyzna (311,5 m.p.m). Zarówno z wieży jak i podążającego dalej szczytem wysoczyzny szlaku możemy podziwiać jedną z najwspanialszych panoram tej części Lubelszczyzny. Aż po horyzont rozpościera się widok na zieloną równą taflę „morza” Puszczy Solskiej z nielicznymi „wyspami” wsi, pól, łąk, i bagien. Jest stąd również wspaniały widok na Frampol leżący u podnóża wzniesienia. Jadąc dalej na wschód mamy okazję podziwiać mniej monotony, pofałdowany krajobraz Roztocza i panoramę na Radzięcin z charakterystyczną bryłą kościoła p. w. św. Kazimierza Królewicza z 1758 r. W Radzięcinie przecinamy prostopadle szlak rowerowy Jastrzębia Zdebrz (kolor niebieski). Możemy tu oprócz kościoła zwiedzić cmentarz z zabytkowymi nagrobkami oraz odpocząć w dużym parku obok kościoła. Jadąc dalej przejeżdżamy most na Białej Ładzie, na tym odcinku oprócz porośniętych lasami i poprzecinanych szachownicami pól wzgórz,

Szlaki turystyczne powiatu biłgorajskiego

Wpisany przez Administrator

czwartek, 06 marca 2014 10:04 - Poprawiony środa, 12 marca 2014 05:51

---

urozmaiceniem krajobrazu będą sady owocowe. W kolejnych mijanych wioskach Teodorówka i Kolonia Teodorówka, mijamy ciekawe, zadaszone konstrukcje studni głębinowych. Ostatnią miejscowością „biłgorajskiej” części szlaku Czarna Perła jest Chłopków gdzie możemy napić się krystalicznie czystej wody z rozległego i malowniczo położonego źródła jednego z dopływów rzeki Gorajec. Tu też spotykamy się z oznaczeniami szlaku konnego „Stępa”, którego fragment od Wygonu do Starej Wsi przebiega przez teren powiatu biłgorajskiego. W sumie długość szlaków Czarnej Perły i Stępa w granicach powiatu biłgorajskiego wynosi 39 km.

18. *Głuszca* (znaki czarne)

Biłgoraj (zalew Bojary) – szkółka Nadleśnictwa Biłgoraj – ścieżka edukacyjna nadleśnictwa Biłgoraj – zbiornik p. poż na Osie – Ambra S. A na Woli – Hedwiżyn – źródła rzeki Stok – przejazd kolejowy LHS – Wola Mała – Biłgoraj Stawy Ćwikły. Ma długość 20 km.

Szlak prowadzi przede wszystkim drogami leśnymi, które w większości są utwardzone, co sprawia, że jest to chyba najbezpieczniejszy i najwygodniejszy szlak dla rowerów terenowych. Jeden z odcinków wiedzie malowniczym fragmentem boru sosnowego po wydmach i podmokłym terenie Puszczy Solskiej. Ważną dla mieszkańców miasta i turystów cechą szlaku jest również to, że trasa stanowi pętlę zaczynającą się i kończącą w Biłgoraju. Zaletą szlaku jest jego wspólny przebieg z kilkoma innymi szlakami, dając tym samym możliwość wyboru wielu wariantów rowerowych wypraw.

Atrakcje krajoznawcze i turystyczne: przede wszystkim możliwość korzystania w ciszy i mikroklimatu, z bogactwa boru sosnowego. W Biłgoraju zalew Bojary z miejscem na ognisko i możliwością uprawiania kilku dyscyplin sportowych. Ścieżka edukacyjna Nadleśnictwa Biłgoraj z mapami poglądowymi dotyczącymi życia lasu i ekologii. Źródła rzeki Stok w pobliżu Woli Dużej i Hedwiżyna, a w Woli Małej stadnina koni.

19. *Ziemi Józefowskiej* (znaki zielone) ma kształt pętli prowadzącej wokół Józefowa o długości 64 km. (Długość szlaku w obrębie powiatu biłgorajskiego to 46 km.) Szlak prowadzi przez Fryszarkę, Borowe Młyny – Rezerwat *Czartowe Pole*, Nowiny, Majdan Sopcki, Starą Ciotuszę, Husiny, Wzgórze Kamień, Stanisławów, Górecko Nowe, Szopowe, Majdan Kasztelański, Górecko Stare, Rezerwat Szum, Górecko Kościelne, Tarnowolę. Szlak przebiega przez Park Krajobrazowy Puszczy Solskiej. Rowerzyści na szlaku przejeżdżać będą przez Tanew i jej roztoczańskie dopływy: Nepryszkę, Studziennicę, Sopot i Szum. Atrakcją krajoznawczą jest wieża widokowa w kamieniołomach w Józefowie. Na trasie są dwa rezerваты przyrody Czartowe Pole i Szum oraz pomniki przyrody nieożywionej.

Józefów

to miasto, które założył piąty ordynat Tomasz Józef Zamojski na początku XVIII wieku. Zastąpił z wyrobu kamieni młyńskich i browarnych, krzyży przydrożnych i nagrobnych. Józefów zapisał się w historii poprzez bitwy w powstaniu styczniowym oddziału Marcina Borelowskiego Lelewela. To tutaj zginął poeta Mieczysław Romanowski patron Szkoły Podstawowej w Józefowie. Wielką postacią związaną z miastem był Konrad Bartoszewski Wir, bohaterski dowódca oddziału partyzanckiego AK, który dowodził zgrupowaniem partyzantów w bitwie pod Osuchami. Z zabytków godnych zwiedzania jest kościół parafialny p. w. Niepokalanego Poczęcia NMP i budynek synagogi, w którym mieści się obecnie biblioteka miejska. Amatorzy kąpeli wodnych mogą korzystać z zalewu na rzece Nepryszce.

20. Szlak Zwierzyniec – Górecko Stare przez Floriankę (znaki żółte) ma długość 15 km, w tym w granicach powiatu 7 km. Szlak ten umożliwia penetrację południowej części Roztoczańskiego Parku Narodowego. Pozwala on dotrzeć do Florianki, przyrodniczej perełki RPN, gdzie znajduje się Leśna Izba Muzealna mieszcząca się w dawnej gajówce ordynackiej. Atrakcją Florianki jest przyrodnicza ścieżka dendrologiczna, powstała na pozostałościach dawnej szkółki krzewów i drzew ozdobnych założonej przez leśniczego Franciszka Fajfiera Stankowskiego, ojca znanej malarki roztoczańskich zakątków Aleksandry Wachniewskiej, oraz ośrodek Stajennej Hodowli Konika Polskiego. W okresie II wojny światowej we Floriance funkcjonowało zrzutowisko

Hipopotam

, dzięki któremu partyzanci AK przyjmowali aliancką broń. Szlak kończy się w węźle szlaków w Górecku Starym.

Piesze:

1. *Roztoczański* (znaki żółte)

Stary Bidaczów – Nowy Bidaczów – Ruda Zagrody – Wola Dereźniańska – Dereźnia Zagrody – Kolonia Sól – Biłgoraj – Wola Mała – Wola Duża – Hedwiżyn – Kajetanówka – Żelebsko – Trzęsiny – Lipowiec – Wzgórze Polak – Zwierzyniec

Cały szlak ma długość około 54 km, a większość jego trasy prowadzi przez powiat biłgorajski. Mimo, że szlak nosi nazwę Roztoczański duża jego część wiedzie przez porośniętą Puszcza Solską Równinę Biłgorajską. Szlak Roztoczański ma swój początek w Bidaczowie Starym w węźle dwóch szlaków Walk Partyzanckich (czerwonym i czarnym). Biegnie starymi traktami po polnych bezdrożach, ale też i po asfaltowych drogach. Przecina Białą i Czarną Ładę, biegnie ulicami Biłgoraja, a następnie przechodzi przez miejscowości Wola Mała i Wola Duża gdzie podziwiać możemy starą drewnianą wiejską zabudowę. Na wysokości ostatnich zabudowań Woli Dużej mijamy po lewej stronie zakład produkcyjny Ambra, który jest czołowym producentem, importerem i dystrybutorem win w Europie Środkowej i Wschodniej. Kilkaset metrów dalej docieramy pod skraj Roztocza nad źródlika rzeki Stok i dalej już najpierw krawędzią Roztocza, a następnie jego pagórami docieramy do porośniętego bukami wzgórza o nazwie Polak. W miejscu tym znajduje się pomnik upamiętniający zwycięską bitwę jaką podczas Powstania Styczniowego stoczył oddział dowodzony przez Marcina Borelowskiego „Lelewela” z wojskiem carskim 3 września 1863 r. Tuż za pomnikiem docieramy do granicy Roztoczańskiego Parku Narodowego zwanej parkanem przez który przechodzimy i kierujemy się w stronę stolicy Roztocza Środkowego – Zwierzyńca gdzie kończy swój bieg jeden najstarszych szlaków turystycznych Ziemi Biłgorajskiej. Na trasie jego przebiegu spotkać można kilka szlaków rowerowych, dzięki czemu można tworzyć wiele wariantów jego korzystania. Atrakcje turystyczne i krajoznawcze: Na szlaku na terenie naszego powiatu zobaczymy dwa młyny rzeczne (już niestety nieczynne) w Soli i w Dereźni. W Biłgoraju szlak prowadzi w pobliżu założenia pałacowo-parkowego utworzonego staraniem Stanisława Nowakowskiego, obok kościoła p. w. św. Jerzego, dawnej cerkwi unickiej i kościoła p.w. WNMP z połowy XVIII wieku z barokowym wystrojem.

2. Szlak centralny Szastarka – Bełżec (znaki niebieskie)

Błażek – Batorz – Otrocz – Huta Turobińska – Gródki – Fort IV – Radecznicza – Sąsiadka – Kawęczynok – Lipowiec – Zwierzyniec – Obrocz – Lasowce – Potok Senderki – Wzgórze Kamień – Husiny – Róże – Ulów – Pasieki – Rabinówka – Chyże – Bełżec. Jest to jeden z najstarszych szlaków turystycznych w regionie.

Niewielki bo zaledwie 27 kilometrowy fragment składający się z 3 odcinków „centralnego” szlaku roztoczańskiego, którego całkowita długość wynosi 196 km. przebiega przez powiat biłgorajski. Ten kilkunastokilometrowy odcinek, wiedzie przez malowniczy krajobraz Rostocza Zachodniego. Większa część szlaku (o długości ok. 9 km) prowadzi drogą asfaltową przez miejscowości Tokary - Huta Turobińska Gródki. Za Gródkami szlak schodzi na drogę gruntową, którą wiedzie przez pola i wzgórza porośnięte buczyną, aż do Radeczniczy.

Pierwsza dość łatwa w pokonaniu część szlaku niebieskiego prowadzi przez wsie Tokary, Hutę Turobińską i Gródki. Ten odcinek wiedzie w przez dość wąską dolinę między wzgórzami Rostocza Zachodniego. Miedzy wsiami Huta Turobińska i Gródki szlak przecina drogę wojewódzką nr. 835 (na odcinku Lublin – Biłgoraj). W Gródkach przecinamy prostopadle szlak rowerowy Jastrzębią Zdebrz, po czym trasa szlaku staje się bardziej pagórkowata. Po wyjściu z Gródek szlak wkracza do lasu i pnie się pod dość strome wzniesienie po czym dochodzi do wsi Gilów gdzie napotykamy na oznaczenia szlaków rowerowych *Jastrzębia Zdebrz* (kol. niebieski) oraz Centralnego szlaku rowerowego Rostocza (kol. czerwony). Wspólnie z Jastrzębią Zdebrzą wspinamy się na wysoczyznę ponad wsią, skąd mamy wspaniały widok na malowniczą dolinę wypełnioną szachownicą pól z rozrzuconymi wzdłuż polnych dróg samotnymi gospodarstwami oraz na przeciwległe wzgórza porośnięte lasami liściastymi. Na dnie doliny widać wyraźnie drogę asfaltową z Gilowa do Hoszni Ordynackiej której pierwsze zabudowania wkomponowane są w stoki wzgórza pod nami po lewej stronie. Kilometr dalej główna nitka szlaku rowerowego zjeżdża w prawo dół do Hoszni Ordynackiej, natomiast szlak pieszy skręca w prawo pod górę wchodząc w zalesione buczyną pasmo wzgórz zwane Łyścem.

Po dotarciu do najwyższego ze wzgórz również zwanego Łyścem mijamy pomnik poświęcony żołnierzom Armii Krajowej. W miejscu tym znajdują się pozostałości bunkra ziemnego wybudowany przez żołnierzy 4 kompanii (kadrowej) 9 pułku piechoty Legionów AK jesienią 1943 r. Oddziałem tym dowodził jeden z najsłynniejszych dowódców antykomunistycznego podziemia niepodległościowego cichociemny mjr Hieronim Dekutowski „Zapora”, którego doczesne szczątki odnaleziono w 2013 roku na tzw. Łączce na warszawskich Powązkach.. W najbliższej okolicy operował również oddział partyzancki AK por. Tadeusza Kuncewicza ps. „Podkowy” oraz „Kompania Warszawska” dowodzona przez kpt. Tadeusza Sztumberk-Rychtera ps. „Żegota”. Za pomnikiem szlak łączy się z zielonym szlakiem rowerowym im. Dymitra Gorajskiego oraz szlakiem konnym „Stępa”, z którym zjeżdżamy z masywu Łyśca. Schodząc coraz niżej docieramy do miejsca gdzie wiosną 1944 r. znajdowała się szkoła podoficerska oraz kurs dla sanitariuszek, które przygotowywały żołnierzy Armii Krajowej z okolicznych placówek do powstania powszechnego o kryptonimie „Burza”, co upamiętnia postawiony tu pomnik. Dalej szlak prowadzi do Radeczniczy położonej, już w powiecie zamojskim. Ponownie szlak wkracza w granice powiatu biłgorajskiego do Lipowca Górnego, skąd prowadzi do Zwierzyńca. Po raz trzeci szlak wkracza na Ziemię Biłgorajską od Potoku Senderki przez Stanisławowa, poprzez Wzgórze Kamień, Czarny Las do Róży. Na wzgórzu Kamień jest pomnik przyrody nieożywionej, grupa skal zwana Piekiełkiem.

3. *Walk Partyzanckich* (znaki czerwone)

Lipa – Świdry – Gwizdów – Łązek Ordynacki – Szklarnia – Porytowe Wzgórze – Ujście – Szeliga – Ciosmy – Stary Bidaczów.

Część szlaku *Walk Partyzanckich* przechodzącego przez powiat biłgorajski ma zaledwie 10 km. jednak ze względu na walory przyrodnicze i ciekawe wydarzenia historyczne związane z

miejscami, przez które przebiega warto go odwiedzić. Prawie cały ten odcinek wiedzie leśnymi piaszczystymi drogami i ścieżkami. Od Ciosmów do Pszczelnej szlak Walk Partyzanckich prowadzi prawie cały czas wspólnie z rowerowym szlakiem Żurawinowym o kolorze czerwonym.

Część szlaku przechodzącego przez powiat biłgorajski rozpoczyna się w śródleśnej wsi Ciosmy. Miejscowość ta od 1718 roku należała do klucza solskiego Ordynacji Zamoyskich. Już od Powstania Styczniowego była na trasie walk z kolejnymi zaborcami i okupantami. Ciosmy jak i reszta szlaku znajdowała się na osi działań dużego oddziału powstańczego dowodzonego przez Leona Czechowskiego. We wrześniu 1939 roku Ciosmy były świadkiem ciężkich walk odwrotowych prowadzonych przez Armię „Kraków”. W czasie okupacji we wsi działała placówka terenowa AK – BCH. Za tę działalność w okresie PRL wieś została odznaczona Krzyżem Partyzanckim. Po opuszczeniu Ciosmów szlak kieruje się na południe przecinając tory kolejowe LHS i linii normalnotorowej, po czym wkracza w ostępy Puszczy Solskiej (do tzw. Lasu Ciosmańskiego) mijając niezamieszkałą już osadę leśną Knieja gdzie znajduje się drewniany krzyż związany z ukrywającymi się tam powstańcami styczniowymi. Następnie docieramy do małej wioski Pszczelna, za którą szlak Żurawinowy odbija w lewo. Dalej szlak prowadzi dość monotonna trasą, po drodze przecinając drogę wojewódzka nr. 858. Na końcu swojego biegu szlak dociera do Starego Bidaczowa.

4. Szlak walk partyzanckich (znaki czarne)

Bidaczów Stary – Budziarze – Majdan Stary – Stary Lipowiec – Aleksandrów – Margole – Okno – Górecko Kościelne – Sigła – Kozaki Osuchowskie – Osuchy – Fyszarka – Borowe Młyny – rezerwat Nad Tanwią (Rebizanty)

Szlak walk partyzanckich o kolorze czarnym jest kontynuacją szlaku walk partyzanckich o kolorze czerwonym i rozpoczyna się w tym samym miejscu, co kończy się szlak czerwony ostatni w miejscowości Stary Bidaczów, będącej kiedyś prężnie działającym ośrodkiem garncarskim w dobrach ordynackiego

klucza solskiego Zamoyskich. Szlak czarny wiedzie przede wszystkim leśnymi piaszczystymi drogami, bądź dłuższymi odcinkami asfaltu między większymi wsiami. W pierwszej części szlaku podążamy śladem, krótkiej kampanii z okresu Powstania Styczniowego prowadzonej przez oddział Leona Czechowskiego docierając, aż do Tanwi w okolicy miejscowości Wólka Biska. Podążając dalej wkraczamy na tereny operowania partyzantów z okresu II wojny światowej -jednostek AK – BCH –AL oraz oddziałów partyzantki radzieckiej. Głównymi walorami przyrodniczymi szlaku jest możliwość obserwowania typowo puszczańskiej flory z monokulturą sosny oraz roślinności bagiennej i torfowiskowej.

Po minięciu od północy Wólki Biskiej szlak prowadzi leśnymi i polnymi drogami przez położone nad malowniczo meandrującą Tanwią miejscowości Budziarze i Zanie. Kolejne wioski mijane na szlaku to Stary Majdan Nowy Majdan, Stary Lipowiec i Aleksandrów. Po przecięciu tej miejscowości o typowej zabudowie ulicowej szlak zmierza do leśnej osady Margole gdzie odbija na wschód i podąża krawędzią lasu wzdłuż pól Aleksandrowa. Następnie trasa zmienia kierunek na północny aby wejść zupełnie w mateczniki Puszczy Solskiej. Tam mijamy miejsca stacjonowania i walk wielu oddziałów partyzanckich AK-BCh-AL, które walczyły tu latem 1944 r. podczas wielkiej niemieckiej operacji przeciw partyzanckiej Sturmwind II. Po kilku kilometrach drogi przez puszczańskie ostępy, którą prowadzi nas czarny szlak docieramy do pięknie położonej i bogatej w atrakcje turystyczne, przyrodnicze i historyczne śródleśnej wsi Górecko Kościelne.

Miejsce to jest także ważnym węzłem szlaków turystycznych przecinających Roztocze i Puszcze Solską, w którym łączy się aż, pięć z nich. Za Góreckim Kościelnym szlak prowadzi wzdłuż rzeki Szum, mija zbiornik retencyjny i dociera do miejsca Sigła, w którym znajduje się cmentarz wojskowy pochowanych tu pierwotnie żołnierzy Wojska Polskiego poległych w 1939 r. Po wojnie pochowano tu również ekshumowanych członków AL., którzy próbowali przebić się przez pierścień niemieckiej oblawy. Dalej kierujemy się na południe mijając stawy rybne pod Aleksandrowem, przechodzimy przez małą wioskę na skraju lasu o nazwie Kozaki (do 2011 r. wieś nosiła nazwę Kozaki Osuchowskie). W miejscowości tej znajduje się siedziba rodzinnej firmy "Pszczelarz Kozacki", która jest wiodącym producentem miodu w Polsce. Następnie szlak wiedzie nas do Osuch. W miejscowości tej znajduje się największy w Europie cmentarz partyzancki. Na jego terenie spoczywają partyzanci ze zgrupowania AK-BCh dowodzonego przez mjr Edwarda Markiewicza którzy polegli w trakcie przebijania się przez pierścień okrążenia podczas niemieckiej operacji antypartyzanckiej Sturmwind II w czerwcu 1944 r. Za cmentarzem szlak skręca w lewo i prowadzi wspólnie ze szlakiem pieszym Ziemi Józefowskiej (o kolorze zielonym) wzdłuż meandrującej rzeki Sopot. Droga ta była świadkiem najbardziej krwawych walk podczas próby przebicia się przez pierścień oblawy. Po przejściu przez most na Sopocie w miejscu zwanym Fryszarką zmierzamy w stronę Borowych Młynów gdzie szlak łączy nas znowu z Tanwią, a historia z walkami okresu Powstania Styczniowego. Tym razem walczył tu zwycięsko oddział partyzancki pułkownika Marcina Borelowskiego „Lelewela”.

5. Szlak *Puszczy Solskiej* Biłgoraj – Kociołki – Edwardów – Wolaniny – Smólnik – Górecko Kościelne (znaki niebieskie)

Szlak ma ok. 25 km. długości i prowadzi na całej długości oprócz Biłgoraja borem sosnowym w większości gruntowymi drogami, kilkukilometrowym odcinkiem leśnej asfaltowej drogi pożarowej. Dobra nawierzchnia dróg pozwala wykorzystać go do turystyki rowerowej. Na trasie znajduje kilka tablic z mapami z przebiegiem szlaku. Wychodząc z ostatnich zabudowań Biłgoraja docieramy do Stawów Ówikły, gdzie istnieje łowisko również dla amatorów wędkowania. Po minięciu stawów wchodzimy piaszczystą drogą w lasy Puszczy Solskiej. Szlak na niemal całej swej długości związany jest z historią działań Armii Krajowej. Podczas okupacji trakt ten był prawdziwą partyzancką autostradą zwaną „Bandziorską drogą”. Liczne rozgałęzienia „Bandziorskiej drogi” prowadziły do wielu obozów partyzanckich, tędy poruszali się kurierzy i łącznicy, tędy kierowały się oddziały AK zmierzające lub wracające z akcji. W Edwardowie wraz z grupą oficerów Armii Kraków nocował korespondent wojenny Melchior Wańkiewicz, co opisuje w utworze Pt. „Wrzesień żagwicy”. Podążając dalej mijamy nieistniejącą osadę Kociołki, która była ostoją partyzantów AK. Możemy tu podziwiać pomnikowe lipy i klon jawor. W Wolaninach szlak prowadzi obok karawaki – morowego krzyża, gdzie zaprezentowano historię wioski. W wiosce piękne okazy pomnikowych dębów i lip, a po drodze do Górecka przekraczamy kilka leśnych rzek i strumieni (Ratwicę, Smólnik i Studczek), Największą atrakcją turystyczną na szlaku są oczywiście obiekty krajoznawcze w Górecku Kościelnym: modrzewiowy kościółek z 1768 roku, kaplica „na wodzie” kaplica „pod dębami” z obrazem cudownego objawienia się 10 października 1648 roku św. Stanisława Biskupa, stara murowana plebania w formie dworku oraz dawna leśniczówka i organistówka. Oprócz tego warto zobaczyć aleję kilkusetletnich pomnikowych dębów wraz z równoległe biegnącą drogą krzyżową, pomnik Jana Pawła II w miejscu dawnego przytułku i szkoły, cmentarz parafialny i hydroelektrownię na rzece Szum.

6. *Szlak ziemi Józefowskiej* (znaki zielone) prowadzi przez Fryszarkę, Osuchy, Maziarze, Rezerwat *Czartowe Pole*, Nowiny, Siedlisko, Długi Kąt PKP do Józefowa. Ma długość około 42 km, w tym w powiecie biłgorajskim około 33 km. Szlak prowadzi przez malownicze bory sosnowe Puszczy Solskiej. Wielokrotnie podczas II wojny światowej trasę tę pokonywały oddziały partyzanckie AK i BCh. Pod Osuchami doszło do największej bitwy partyzanckiej w Europie i znajduje się tutaj największy w Polsce cmentarz partyzancki. Wielką atrakcją jest rezerwat krajobrazowy *Czartowe Pole* z ruinami ordynackiej papierni. W Siedliskach znajduje się dom rodzinny znanego rzeźbiarza Adama Grochowicza.

7. *Szlak imieniem Aleksandry Wachniewskiej* (znaki zielone) ma formę pętli turystycznej prowadzącej ze Zwierzyńca przez Rudkę, Skaraszów, Szewnię Dolną, Wojdę, Bliżów, Bondyż, Lasowce, Potok Senderki, Starą Hutę, Majdan Kasztelański, Brzeziny, Górecko Kościelne, Tereszpól, Floriankę do Zwierzyńca. Ma długość 67 km z czego w powiecie biłgorajskim 18 km. Nosi on imię największej malarki roztoczańskich krajobrazów Aleksandry Wachniewskiej, która w dużej mierze przyczyniła się do powstania Roztoczańskiego Parku Narodowego. Na szlaku w obrębie powiatu znajdują się ordynackie wioski Majdan Kasztelański i Brzeziny. Najcenniejsze obiekty krajoznawcze spotykamy w Górecku Kościelnym – Sanktuarium św. Stanisława Biskupa, aleję pomnikowych dębów. Szlak kończy się przy izbie Leśnej we Floriance. Na odcinku od Górecka Kościelnego do Tereszpoła Jurdygi szlak wiedzie przez bory sosnowe Puszczy Solskiej.

8. *Szlak krawędziowy* (znaki czerwone) to główny pieszy szlak Roztocza Środkowego. Przebiega on na trasie Zwierzyniec – Sochy – Florianka – Górecko Stare - Górecko Kościelne – Tarnowola – Józefów – Pardysówka – Hamernia - Rezerwat krajobrazowy *Czartowe Pole* – Nowiny – Błudek – Oseredek – Susiec. Ma długość 52 km z czego 30 km wiedzie przez powiat biłgorajski. Łączy on główne centra turystyczne Roztocza Środkowego: Zwierzyniec – Górecko Kościelne – Józefów i Susiec. Jest to szlak najczęściej eksploatowany przez turystów pieszych. Na trasie są dwa rezerваты przyrody *Czartowe Pole*

i

Szum

. Z roztoczańskich wzniesień można podziwiać wspaniałe widoki, które potęgują sympatię do roztoczańskich krajobrazów. W sąsiedztwie szlaku leży na terenie RPN pomnikowa skała zwana

Płaczącym Kamieniem

. W Rezerwacie

Szum

chroniony jest przełom Szumu – roztoczańskiej rzeki w otoczeniu boru jodłowego z budynkiem hydroelektrowni. Na trasie znajduje się Pardysówka, wieś bestialsko spacyfikowana 29 marca 1943 roku przez hitlerowskich okupantów. W Hamerni znajdowała się wytwórnia naczyń browarnych i kuchennych.

9. Szlak łącznikowy (znaki czarne) przebiega z Józefowa przez Majdan Nepryski, Szopwe, Górniki Stare do Potoku Senderki. Ma długość 10 km, w tym 9 na terenie powiatu biłgorajskiego. Szlak łączy dawne kopalniane miejscowości, z których wydobywano roztoczańskie wapienie. Odcinek ten pozwala turystom dotrzeć z Józefowa najkrotsza drogą do Centralnego szlaku pieszego Roztocza. Obok Kaplicy Matki Bożej Leżajskiej spotykamy źródła rzeki Nepryszki, będące pomnikiem przyrody nieożywionej. W Szopowie jest niewielki narciarski stok zjazdowy.

10. Szlak łącznikowy (znaki czarne) przebiega z Lipowca przez Wywłoczkę do Zwierzynca. Ma długość 12 km, w tym 3 km w granicach powiatu biłgorajskiego. Lipowiec to roztoczańska wioska położona stokach Ducherowej Góry należącej do Roztocza Zachodniego. Szlak prowadzi przez najwyższe wzniesienie Roztocza Zachodniego Dąbrowę o wysokości 344 m n. p. m. W Lipowcu odkryto złoża solankowe. W wiosce znajduje się wiele gospodarstw agroturystycznych.

11. Szlak łącznikowy (znaki czarne) Edwardów – Brodziaki – Wielkie Bagno ma długość około 3 km. Szlak ten łączy odcinki szlaku Puszczy Solskiej Biłgoraj – Górecko Kościelne. Szlak prowadzi obok leśniczówki w Brodziakach. Przy szlaku położony jest użytek ekologiczny Brodziakowe Bagno. Cennym uroczyskiem jest planowany rezerwat Wielkie Bagno.

Ścieżki:

1. Ścieżka edukacyjna nad Tanwią w Królach „Młodzie” (znaki niebieskie) została wyznakowana przez Nadleśnictwo Józefów, aby ukazać piękno i bogactwo fauny i flory największej rzeki powiatu biłgorajskiego i jednocześnie rzeki z najcieplejszą wodą w Polsce. Nazwa ścieżki pochodzi od nieistniejącej już wioski Młodzie przez którą przechodzi dziś jej trasa. Szlak ma długość około 2 km. Prowadzi, tzw. wysokim brzegiem rzeki. Po drodze mijamy 8 punktów – przystanków edukacyjnych, w których znajdują się miejsca odpoczynku (drewniane siedziska), tablice poglądowe na temat występującej tu flory i fauny. Wędrując za znakami szlaku przechodzimy po licznych drewnianych pomostach, możemy z nich podziwiać śródrzeczną wyspę, piaszczyste przybrzeżne łąchy, doliny zasilających rzekę strumieni i kipiące życiem fauny i flory starorzecza. W okresie wiosennym i letnim dolinę rzeki wypełnia gwar bardzo licznych gatunków ptaków. W brzegach rzeki ma swoje gniazdo jeden z najpiękniejszych polskich ptaków – zimorodek.

2. *Tęczowy Szlak* w pobliżu Bidaczowa to ścieżka spacerowa (znaki czerwone) o długości około 5 km. prowadząca przez bór świeży Lasów Państwowych Nadleśnictwa Biłgoraj przeznaczona dla uprawiania obecnie modnej formy wypoczynku jaką jest nordic walking. Szlak ma kształt pętli prowadzącej po leśnych piaszczystych drogach między Bidaczowem, gdzie

znajduje się węzeł szlaków pieszych a Suszką nad Tanwią, miejscem powstańczej bitwy z 1863 roku. Szlak położony jest w pobliżu Wólki Biskiej, gdzie znajduje się ośrodek rekreacyjno-szkoleniowy „Nad Tanwią”. Ścieżka wykorzystywana jest również do uprawiania biegów przełajowych przez uczniów biłgorajskich szkół.

3. Ścieżka spacerowa nad zbiornikiem Biszczka-Żary (nieznakowana)

Ścieżka przyrodniczo-edukacyjna prowadzi linią brzegową oraz wałem przeciwpowodziowym wokół zbiornika wodnego Biszczka-Żary. Ma długość około 3 km. Część ścieżki ma nawierzchnię brukową z podziałem dla pieszych i rowerzystów. Na trasie 10 tablic poglądowych z prezentacjami fauny i flory Gminy Biszczka, które mogą być wykorzystane w procesie edukacyjnym. Korzystający ze ścieżki mogą wypocząć w zadaszonym miejscu osłoniętym od słońca i deszczu wyposażonym w ławostół. Dla miłośników odpoczynku nad wodą dostępne są na miejscu kajaki, rowery wodne oraz szeroka plaża.

4. Ścieżka dydaktyczna w leśnictwie *Bojary*

Ścieżka dydaktyczna w leśnictwie *Bojary* ma kształt pętli o długość około 5,2 km. Jest to przyjemna trasa spacerowa, dzięki której możemy poznać bogatą przyrodę Puszczy Solskiej. Na trasie leśnicy przygotowali 17 przystanków z tablicami poglądowymi, które obrazują różne typy drzewostanu w tej części Puszczy Solskiej, prezentują faunę i florę puszczańską oraz zagadnienia związane z pracą leśników i ochroną środowiska. Ścieżka przecina, kolejne typy drzewostanu takie jak bór sosnowy, las z przewagą świerka, jodły oraz las mieszany gdzie dominuje brzoza i dąb. Trasa prowadzi w pobliżu malowniczo położonego zbiornika p. pożarowego nadleśnictwa Biłgoraj na leśnym strumyku o nazwie Osa i szkółki leśnej *Bojary*

5. Ścieżka przyrodnicza do Rezerwatu „Obary”. Ścieżka rozpoczyna się od drogi asfaltowej ALP prowadzącej do Bukowej. Na trasie mostek na dopływie Kurzynki. Dochodzimy do tablicy prezentującej Rezerwat *Obary*. Ścieżka jest nieznakowana. Ma długość około 2 km.

W południowo-wschodniej części rezerwatu *Obary* przy platformie widokowej ustawionej na skraju torfowiska zbudowano ponad jego powierzchnią 200 mb pomostu z desek wspartych na palach. Dzięki temu bagiennemu molo turyści, suchą stopą, mogą poznawać osobliwości roślinności porastającej torfowisko, rozpoznawać aromaty bagiennego świata oraz zobaczyć lub usłyszeć chronionego na terenie rezerwatu głuszca, żurawia, bekasa krzyk, czajkę i kaczkę krzyżówkę, oraz jarząbka i słonkę.

6. Śnieżka przyrodnicza w rezerwacie krajobrazowym *Czartowe Pole* w dolinie rzeki Sopot obok Hamerni ukazuje turystom przełomową dolinę rzeki Sopot z serią wodospadów, które sprawiają wrażenie górskiej rzeki o rwącym nurcie (znaki niebieskie) ma długość 2 km. Na trasie ścieżki ustawiono 9 tablic informujących o walorach przyrodniczych i historycznych terenu. Kamienny obelisk upamiętnia partyzancką szkołę podchorążych sanitarnych i miejsce pochówku tatarskiego dowódcy Umera Achmołły Atamanowa „Miszki Tatara”. Turyści mogą wędrować 2 wariantami ścieżki: dolnym lub górnym.

7. Ścieżka przyrodnicza w rezerwacie krajobrazowym *Szum*. Rezerwat został założony w 1958

roku na odcinku 2 km w dolinie rzeki Szum w pobliżu Górecka Kościelnego. Chroni on fragment wyżynnego boru jodłowego, łągu i olsu (znaki niebieskie). Ścieżka została urządzona przez Nadleśnictwo Zwierzyniec. Na trasie ustawiono 9 tablic poglądowych ukazujących ochronę lasu, zwierzęta, mrowisko, owady, ekologiczną rolę lasu, ols oraz niebezpieczeństwo pożaru. Kampania piwowarska urządziła też ścieżkę z ławkami i stolikami dla turystów. Na przystankach ścieżki przedstawiono rzadkie gatunki: widłaka wrońca, wawryzyna wilczyko, bociana czarnego, lilię złotogłów, bluszczu pospolitego i śnieżyczkę przebiśnieg.

8. Ścieżka przyrodniczo-dydaktyczna w Nadleśnictwie Józefów ma 260 m długości. Na trasie znajdują się tablice z opisami pomnikowych drzew. Jest ona elementem Szlaku Geoturystycznego Roztocza Środkowego. Na trasie są wiaty dla turystów. Odbývają się tutaj warsztaty przyrodnicze dla młodzieży szkolnej.

9. Ścieżka przyrodniczo-historyczna na Wzgórzu Polak udostępnia turystom 5 zbiorowisk leśnych, w tym bór jodłowy i buczynę karpacką. Elementem ścieżki jest aleja bukowa utworzona z 30 pomnikowych drzew. Ze Wzgórza Polak roztacza się wspaniały widok na „morze lasów” Puszczy Solskiej. Ścieżka zaczyna się i kończy przy Zajeździe Gajówka. Znakowana jest kolorem żółtym i ma długość 2, 2 km. Przy ścieżce martwy okaz buka Mikołaja oraz pomniki zwycięskiej powstańczej bitwy stoczonej w 3 września 1863 roku przez oddziały Marcina Borelowskiego „Lelewela” i Kajetana Cieszkowskiego „Ćwieka”.

10. Ścieżka dendrologiczna we Floriancie (znaki zielone) umożliwi poznanie egzotycznych gatunków drzew zasadzonych przez leśnika ordynackiego Franciszka Fejfera Stankowskiego. Ma długość około 1, 2 km. Ścieżka prezentuje 66 gatunków krzewów i drzew ozdobnych.

11. Ścieżka krajobrazowa we Floriance (znaki czerwone) umożliwia poznanie okolicznej przyrody i konfiguracji terenu. Prowadzi na wzgórza od Izby Leśnej do Ośrodka Hodowli Zachowawczej Konika Polskiego. Ma długość 1 km.

12. W okolicy Długiego Kątu są 3 ścieżki dydaktyczne historyczno-przyrodnicze, znakowane strzałkami mocowanymi do drzew w trzech kolorach prowadzą na wzniesienie Hołda znakowane niebieskimi strzałkami mocowanymi do drzew, przyrodnicza – zielone, „przez leśny wyręb” znakowana na zielono i znakowane czerwonymi strzałkami przez bór jodłowy.

13. Ścieżka przyrodnicza w Górecku Kościelnym (nieoznaczona), która prowadzi od „Kapliczki na wodzie” p. w. św. Stanisława do żeremia bobrowego o długości około 600 m, w górę rzeki Szum.